

Ghid RAPID
pentru cadrele didactice
din învățământul primar

Traducere din limba italiană
psiholog Delia Rednic

PREZENTARE	5
INTRODUCERE	7

Interacțiune socială

1 EVITĂ contactul vizual	26
2 RELAȚIONEAZĂ într-un mod aparte	34
3 NU ÎMPĂRTĂȘEȘTE activități și interese cu ceilalți	42
4 PREFERĂ să stea singur	48
5 ÎI ESTE GREU să se pună în locul celorlalți	56

Comunicare

6 ARE DIFICULTĂȚI de comunicare	68
7 ÎNCALCĂ regulile conversației	78

CAPITOLUL 8 NU ÎNȚELEG
umorul și ironia 86

CAPITOLUL 9 REPETĂ
cuvinte și fraze 92

Comportamente, interese, activități

CAPITOLUL 10 NU PARTICIPĂ
la jocuri de rol 104

CAPITOLUL 11 ARE PREOCUPĂRI
speciale, restrânse
și captivante 112

CAPITOLUL 12 URMEAZĂ
ritualuri repetitive și rigide 118

CAPITOLUL 13 FACE FAȚĂ
schimbărilor cu dificultate 124

CAPITOLUL 14 EXECUTĂ
mișcări stereotipe 130

CAPITOLUL 15 NU SE DESPARTE
de anumite obiecte 138

BIBLIOGRAFIE 147

10 LUCRURI (+1) DE ȘTIUT despre autism

- 1 Copiii autiști au **numeroase emoții**; de cele mai multe ori le percep, le elaborează și le gestionează într-un mod extrem de diferit de persoanele neurotipice.
- 2 Tulburările de spectru autist NU sunt cauzate de lipsa afecțiunii din partea părinților, ci au **origine neurobiologică**.
- 3 Autismul NU trece cu vârsta: este o tulburare ce implică o funcționare cerebrală „neurodivergentă” care durează **întreaga viață** și de care unele persoane cu autism sunt absolut mândre.
- 4 Pentru a ajuta un copil cu autism este nevoie, fără îndoială, de multă afecțiune, însă aceasta nu este de ajuns, ci este fundamentală însușirea de **competențe specifice** și **muncă în echipă**.
- 5 Și persoanele „neurotipice” trebuie să facă eforturi pentru a se pune în locul persoanelor neurodivergente, nu doar invers.
- 6 Nu toate persoanele cu autism sunt genii sau fenomene. Majoritatea persoanelor cu tulburări de spectru autist prezintă, din păcate, **dificultăți cognitive, comunicaționale și relaționale notabile**, care adesea îi împiedică să-și trăiască viața în mod total autonom.

7 Nu considerați ca fiind „patologice” comportamentele unui copil cu tulburări de spectru autist doar pentru că acestuia i s-a pus un diagnostic. Adesea, persoanele neurotipice nu reușesc să înțeleagă comportamentele din perspectiva persoanei care suferă de autism: unele dintre aceste comportamente pot părea dintr-o anumită perspectivă „greșite” sau „de schimbat”, dar în realitate nu sunt așa. **Evalueați atent** ce comportamente doriți să limitați sau să eliminați și, dacă este cu adevărat cazul, să o faceți.

8 Asigurați-vă că înțelegeți funcționarea neurodivergentă uitându-vă la interviuri sau citind despre **experiențele și mărturiile persoanelor cu autism**, disponibile tuturor în zilele noastre.

9 Identificați pe cât posibil **toate calitățile** și valorizați-le pentru a spori motivația și sentimentul de autoeficacitate al copilului.

10 Copiii autiști NU sunt „captivi într-o bulă”. Din cauza unui **sistem perceptiv extrem de sensibil și special**, uneori, au nevoie de reducerea la minim a stimulilor senzoriali.

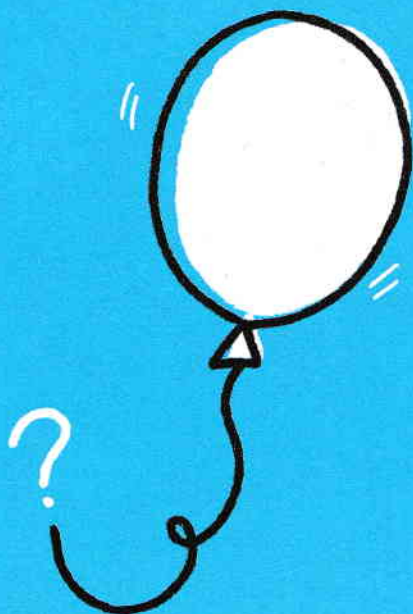

11 Copiii cu autism sunt **o resursă pentru toți colegii lor de clasă** și, adesea, soluțiile educaționale și didactice adoptate de cadrele didactice pentru a răspunde nevoilor speciale ale acestora se dovedesc a fi foarte utile și colegilor cu dezvoltare tipică.

LBRIS

We know
books

Interacțiune socială

DE CE SE COMPORTĂ ASTFEL?

Deoarece are dificultăți de înțelegere a contactului vizual; mimica sau expresiile faciale reflectă intenții, gânduri și dorințe.

Deoarece, de multe ori, menținerea contactului vizual îi creează anxietate și o suprasolicitare senzorială.

Deoarece privitul în ochii interlocutorului îl distrage de la ceea ce spune acesta.

CE SĂ FACEM?

- ✓ Învățați copilul că, privind în ochii persoanelor, poate extrage multe informații (sau poate obține mai ușor ceea ce dorește).
- ✓ Oferiți-i imediat atenție atunci când reușește să vă privească în ochi.

CE SĂ NU FACEM?

- ✗ NU îl muștrați pentru că nu vă privește în ochi.
- ✗ NU îl obligați sau forțați să se uite în ochii dumneavoastră sau ai colegilor de clasă.
- ✗ NU îl introduceți imediat într-un grup; cel mai bine este să începeți de la interacțiunea unu la unu.
- ✗ NU îi atrageți atenția pentru că nu se uită la învățătoare, deoarece chiar ar putea fi foarte atent la ce zice!

Trebuie să ne amintim mereu că acești copii prezintă dificultăți specifice în aria interacțiunii sociale și a comunicării. Nu este vorba de lipsă de experiență sau de voință, ci de o compromitere reală de tip neurobiologic. Contactul vizual, gesturile, expresiile sau postura sunt fundamentale în comunicare și „se învață spontan” încă de la o vârstă fragedă. În cazul copiilor cu autism, lucrurile stau diferit: nu este deloc în natura lor să recepteze aceste semnale sau să interpreteze ce semnifică un gest sau o privire. Adesea, le lipsește atât interesul de a capta privirea celui alt într-o interacțiune, cât și conștientizarea faptului că acea privire „înseamnă” ceva.

În timp ce copiii neurotipici posedă o predispoziție înăscută de a învăța prin observarea celorlalți, de a anticipa comportamentul lor, copiii cu autism au nevoie să fie învățați în mod explicit și organizat cum să facă aceste lucruri. Ceilalți copii reușesc să interpreteze din priviri, mimică și gesturi, dându-le o semnificație comunicativă; în cazul lor însă, este diferit.

Dificultatea de a „citi” gândurile celorlalți împiedică elevul cu autism să înțeleagă ce anume influențează comportamentul celui alt, ce convingeri, dorințe sau emoții, diferite de ale sale, stau în spatele comportamentelor vizibile.

Copilul ar putea să nu reușească să mențină contactul vizual deoarece obosește încercând să interpreteze expresiile celui alt sau pentru că este copleșit de o avalanșă de stimuli pe care nu îi poate gestiona. Așadar, evitarea contactului vizual ar putea fi o strategie de reducere a suprasolicitării senzoriale.

Mai mult, într-o interacțiune socială, atenția sa este adesea captată nu de stimulii sociali, ci de alte detalii (precum gura interlocutorului), care îl distrag.

Așadar, va trebui să acționăm progresiv și cu răbdare, fără a forța copilul, încercând să calibrăm solicitările la posibilitățile reale.

Modalitate de intervenție

Dificultățile de comunicare și interacțiune sunt specifice și „intrinsece” în autism; pentru a dezvolta aceste capacități, acționați gradual, pornind de la o interacțiune unu la unu într-un cadru liniștit și plăcut.

- Începeți cu jocuri care îi plac copilului, întrerupeți jocul și așteptați să vă privească în ochi și apoi reluați jocul imediat. Ulterior, organizați jocuri într-un grup restrâns, în care copilul să fie nevoit să se uite în ochii partenerului de joacă, chiar și pentru o secundă, înainte de începerea unei noi runde de joc.
- Formați grupuri mici de elevi (2-3 copii) care se ajută constant și desfășoară activități împreună cu regularitate, identificând colegii cu care copilul interacționează mai ușor.
- Profitați de toate ocaziile posibile care apar în mediul școlar pentru a-i explica semnificația expresiilor faciale, a gesturilor și a posturilor colegilor săi.
- Învățați copilul câteva gesturi convenționale pentru a comunica cu ceilalți.
- Oferiți ocazii concrete pentru a pune în scenă o poveste și încurajați copilul să reproducă expresiile faciale/gesturile/posturile personajelor.

- Când citești sau spunei povești, evidențiază, prin mimică sau gesturi, sentimentele, stările afective sau dorințele personajelor.

Pact educativ

Crearea unei alianțe pedagogice constante cu părinții, cu celelalte cadre didactice și cu specialiștii din afara școlii este fundamentală.

Părinții vor putea oferi copilului numeroase oportunități în viața de zi cu zi pentru a-l învăța cum să folosească privirea în mod funcțional, încurajându-l, de exemplu, să observe fața și comportamentul fraților sau stimulându-l să imite acțiuni cu sau fără obiecte, propunându-i jocuri și activități care îi plac, în care este necesar să fie priviți sau să privească împreună în direcția unui obiect, să-și aștepte rândul, să zâmbescă unii altora și să-și împărtășească emoțiile. Chiar și vizionarea de desene animate sau filme poate deveni o ocazie valoroasă pentru a înțelege ce intenții, gânduri sau dorințe sunt conexe anumitor comportamente ale personajelor sau ce expresii faciale sau posturi, adesea exagerate, mai ales în desenele animate, se asociază acestora și exprimă emoții, stări afective sau sentimente.

Structurare

Copiii cu autism au o înclinație naturală pentru relații, iar aceste abilități vor fi predate în mod explicit. Organizați sesiunea de învățare, luând în considerare că timpii de lucru trebuie evaluați atent în baza abilităților respectivului elev și apoi crescuți gradual. În unele cazuri, chiar și câteva minute de joacă în care copilul trebuie să-și privească în ochi colegul, să recunoască/

să reproducă emoții cu ajutorul expresiilor faciale sau al posturii pot fi suficiente.

La început, este nevoie să informați copilul cu privire la durata și dificultatea sesiunii de lucru, planificați pauzele și cronometrați timpul scurs cu ajutorul unui cronometru pus la vedere sau al unei clepsidre.

- Încurajați materialele, jocurile și activitățile comune.
- Organizați un colț de lucru dedicat învățării abilităților sociale și comunicative, în care copilul să aibă posibilitatea de a și le exersa zi de zi prin jocuri de societate sau alte activități ce favorizează dezvoltarea contactului vizual.
- Organizați sesiuni de joc teatral sau recitare în mod predictibil și constant pe parcursul anului.

Sfaturile specialistului

- Nu constrângeți copilul să vă privească în ochi!
- Ridicați un obiect preferat de copil la nivelul ochilor dumneavoastră, astfel încât într-un anume fel „să vă capteze privirea”.
- Nu îi reproșați copilului faptul că nu își privește în ochi colegii, pentru că e ca și cum ați reproșa unui copil în scaun cu rotile că nu efectuează activitățile în picioare.
- Străduiți-vă să faceți cât mai plăcute aceste momente dificile de interacțiune, astfel încât să devină ocazii pentru a experimenta plăcerea jocului în comun.
- În cazul în care copilul începe o activitate în mod spontan, încercați să îl imitați și să implementați progresiv atenția împărtășită.